

Rättsavdelningen
Nicklas Hjertonsson

Vattenmyndigheten för Bottenvikens
vattendistrikt
Vattenmyndigheten.norrbotten@lansstyrelsen.se

Årlig rapportering till vattenmyndigheterna om genomförandet av åtgärdsprogram för förvaltningscykeln 2016–2021 (dnr 537-15992-17)

Inledning

I åtgärdsprogrammets första punkt anges att alla myndigheter som omfattas av programmet senast i februari varje år ska rapportera till vattenmyndigheterna vilka åtgärder som har genomförts under föregående år. Kammarkollegiet omfattas av åtgärdsprogrammet och har dessutom i en särskild överenskommelse åtagit sig att rapportera.

Enligt åtgärdsprogrammet ska kollegiet utföra följande åtgärd.

Åtgärd 1

Kammarkollegiet ska ta fram en plan för att ta initiativ till omprövning och återkallelse av tillstånd för vattenkraftverk och dammar, där det behövs för att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas. Planen ska utgå från de tillsynsinsatser avseende vattenkraftverk och dammar som ska utföras av länsstyrelserna enligt länsstyrelsernas åtgärd 2 och länsstyrelsernas åtgärdsplaner enligt länsstyrelsernas åtgärd 5 d.

Åtgärden ska genomföras i samverkan med Havs- och vattenmyndigheten.

Åtgärden ska vara vidtagen senast tre år efter åtgärdsprogrammets fastställande.

Svar på återrapporteringsfrågorna

- 1. Hur kan Kammarkollegiets åtgärd påverkas av, samverka med och/eller komplettera arbetet enligt den föreslagna nationella prövningsplanen för vattenkraftsverksamheter (enligt Promemoria om vattenmiljö och vattenkraft)? Finns det behov av förändringar i åtgärden eller dess genomförande?*

Sammanfattningsvis föreligger det enligt Kammarkollegiet en betydande osäkerhet när det gäller den nationella prövningsplanens påverkan och samverkan i förhållande till kollegiets åtgärd. Osäkerheten handlar framför allt om vilka verksamheter som kommer att omfattas av den nationella prövningsplanen och således inte kommer att träffas av Kammarkollegiets åtgärd. Det saknas emellertid enligt kollegiet skäl att förändra åtgärden eller dess genomförande innan det står klart hur den nationella prövningsplanen och andra eventuella förändringar av regelverket slutligen kommer att utformas och hur många anläggningar som kommer att omfattas av planen.

Regeringen får i föreslagna 11 kap. 9 a § miljöbalken (MB) möjlighet att, för att kunna åstadkomma en samlad prövning, föreskriva att även andra vattenverksamheter än sådana som följer av föreslagna 11 kap. 6 § MB ska få vänta med att söka tillstånd på samma sätt som de verksamheter som omfattas av den nationella prövningsplanen. Detta kan enligt Kammarkollegiet innebära att – utöver de vattenkraftsverksamheter som omfattas av den nationella planen – också en del av de vattenverksamheter som skulle kunna bli föremål för tillsynsåtgärder från länsstyrelsen och sedermera omprövning eller återkallelse i enlighet med Kammarkollegiets åtgärd inte kommer att kunna hanteras inom ramen för åtgärden. Det finns därför i detta avseende en osäkerhet kring vilka verksamheter som kommer att kunna omfattas av åtgärden. Även tillämpningen av föreslagna 11 kap. 6 § 2 p MB skulle i sig eventuellt kunna medföra viss osäkerhet eller i vart fall en fördröjning när det gäller bedömningen av vilka verksamheter som är kvalificerade att ingå i den nationella prövningsplanen.

Om den föreslagna nationella prövningsplanen kommer till stånd består ytterligare en osäkerhetsfaktor i hur verksamhetsutövarna kommer att agera. Det skulle kunna tänkas att vissa utövare avstår från att anmäla sig till i planen, t.ex. till följd av hur fondlösningen konstrueras. Således kommer även verksamhetsutövarnas agerande att påverka räckvidden på Kammarkollegiets åtgärd.

Om verksamheterna omfattas av den nationella prövningsplanen, men däremot inte anses ha tillstånd enligt miljöbalken, kommer miljöbalkens tillsynsbestämmelser att vara tillämpliga.

Även om det skulle bli så att endast ett fåtal verksamheter omfattas av Kammarkollegiets åtgärd, kan den ändå ha ett värde. Efter att åtgärden fullgjorts finns det inte några hinder mot att kollegiet, under förutsättning att gällande rätt och budget tillåter det, ansöker om omprövning eller återkallelse av tillstånd i enlighet med den plan som tagits fram. Det är dock inte rimligt att anta att Kammarkollegiets åtgärd kommer att medföra omprövningar och återkallelser under den nuvarande förvaltningscykeln utan först senare.

Det finns härutöver ett behov av en plan för omprövning med hänsyn till att miljöproblemen med fysisk påverkan i rinnande vatten i dag i princip uteslutande är hänförliga till existerande verksamheter och inte till nya exploateringsföretag. Den plan för omprövning och återkallelse som Kammarkollegiet ska ta fram enligt åtgärdsprogrammet skulle mot den bakgrunden kunna utgöra ett viktigt underlag vid framtagande av den nationella prövningsplanen.

Eftersom det för närvarande sammanfattningsvis är osäkert hur många verksamheter som kommer att omfattas av Kammarkollegiets åtgärd och osäkerheten beror på den slutliga utformningen av det kommande regelverket, saknas det enligt kollegiet skäl att i nuläget revidera åtgärden. Som framgår nedan i svaret på fråga 2 har lagstiftningsarbetet med det nya regelverket även påverkat Kammarkollegiets samverkan med Havs- och vattenmyndigheten såvitt avser åtgärdsprogrammet.

För det fall man ändå skulle komma till slutsatsen att Kammarkollegiets åtgärdsprogram ska revideras – och att åtgärdsprogrammet därmed måste omprövas – bör följande beaktas. Ett åtgärdsprogram kan omprövas vid behov, 5 kap. 6 § tredje stycket MB. Vattenmyndigheten fastställer åtgärdsprogram och omprövar därmed, såvitt kan bedömas, även programmen. Ett beslut om att ompröva ett åtgärdsprogram kan emellertid komma att behöva prövas av regeringen i enlighet med 6 kap. 4 § vattenförvaltningsförordningen (2004:660). För det fall åtgärdsprogrammet omprövas måste de åtgärder som omfattats av omprövningen vara vidtagna senast tre år efter det att programmet omprövades, 6 kap. 2 § vattenförvaltningsförordningen.

För att revidera åtgärdsprogrammet måste det således enligt Kammarkollegiet föreligga sådana omständigheter att ett tydligt behov kan

fastställas för att nuvarande åtgärd ska ändras. Det bör också föreligga tydliga skäl för att motivera den ändring som önskas. Slutligen bör också samråd ske med vattenmyndigheterna samt eventuellt också med Havs- och vattenmyndigheten i fråga om vilken åtgärd Kammarkollegiet i stället ska genomföra.

2. Pågår någon form av samverkan mellan Kammarkollegiet och Havs- och vattenmyndigheten för att genomföra åtgärden?

Samverkansmöten där Kammarkollegiets åtgärd har diskuterats med Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har hållits i slutet av 2016 och början av 2017. Vid dessa möten har bl.a. behandlats förutsättningarna att genomdriva omprövningar och återkallelser utifrån nuvarande regelverk och resurstilldelning, samt hur prioriteringen av omprövnings- och återkallelseobjekt bör se ut. Vidare har kopplingen mellan länsstyrelsernas tillsyn och omprövning samt återkallelse och vidare vikten av att länsstyrelserna underrättar de nationella myndigheterna om möjliga omprövnings- och återkallelseobjekt berörts. Omfattningen och inriktningen av kollegiets åtgärd är, som framgått i svaret på fråga 1, beroende av utfallet av den planerade nationella prövningsplanen. Några samverkansmöten har mot den bakgrunden inte hållits sedan regeringens planer om prövningsplanen blev kända. När den slutliga innebörden och omfattningen av prövningsplanen börjar klarna, kommer samverkan med HaV rörande dessa frågor att kunna återupptas. Det kan också nämnas att Kammarkollegiet och HaV under 2017 ingått en övergripande överenskommelse om samverkan.

3. Hur ser Kammarkollegiet på förutsättningarna för att tillsammans med länsstyrelserna skapa en struktur för vilka verksamheter som föreslås för omprövning så att de tydligare knyter an till att miljö kvalitetsnormerna för vatten följs?

Kammarkollegiet ser positivt på ett sådant samarbete och åtar sig att utföra detta arbete. En struktur bör tas fram i samverkan med HaV och länsstyrelserna. Ett sådant arbete kan exempelvis utmynna i en vägledning, eventuellt tillsammans med en mall eller blankett. Prioritet bör ges åt sådana verksamheter där tillstånd finns, miljö kvalitetsnormerna inte nås och där målår är satt till 2021 (eller 2015 om det handlar om Natura 2000). Om

den föreslagna nationella prövningsplanen kommer till stånd bör arbetet inriktas mot sådana tillståndsgivna vattenverksamheter som inte omfattar (eller var avsedda för) vattenkraft.

4. *Hur anser Kammarkollegiet att åtgärden kan bidra till att förbättra förutsättningarna för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten?*

a. *För länsstyrelser och berörda verksamhetsutövare?*

Åtgärden kan bidra till förbättrade förutsättningar för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten genom att det skapas en förutsägbarhet för verksamhetsutövaren avseende om och när en omprövning kan bli aktuell. För länsstyrelserna ges ökad kunskap och information om när de faktiska åtgärderna kan eller ska vara genomförda och det går härigenom att relatera till en beslutad miljö kvalitetsnorm och till en tidpunkt då normen ska vara uppfylld. Åtgärden bedöms även ha förutsättningar att underlätta för länsstyrelserna att planera och prioritera i sitt interna arbete.

b. *För att ställa tillräckliga krav vid de vattenförekomster som inte når MKN?*

Planen enligt åtgärden och den struktur (se svar på fråga 3) som arbetas fram tillsammans med länsstyrelserna och HaV kommer att ge goda förutsättningar för att påbörja tillsyns- och omprövningsarbetet där behovet är som störst. Så länge ersättningsbestämmelserna i 31 kap. 20-22 §§ MB finns kvar är dock förutsättningarna för att nå miljö kvalitetsnormerna genom omprövning i praktiken begränsade.

5. *Kvantitativ återrapporering kopplad till genomförda fysiska åtgärder
Om möjligt redovisa nedanstående frågor indelade på vattendistrikt eller län*

1. *Hur många verksamheter har omfattats av omprövnings- och återkallelseärenden under 2017.*
2. *Beskriv vilka typer av åtgärder som har dömts ut i de fall Kammarkollegiet har varit involverade i omprövningen?*

- Om möjligt bedöm huruvida effekten av åtgärden är tillräcklig för att följa miljö kvalitetsnormerna för vatten
- I hur många fall har åtgärder för att åtgärda barriärer och återställa ekologiska flöden och dömts ut?

Under 2017 har endast ett (1) ärende avseende omprövning eller återkallelse vunnit laga kraft. Det handlar om återkallelseärendet beträffande Långforsen (kollegiets dnr 4.3-5459-2011). Kammarkollegiet ansökte hos Östersunds tingsrätt, mark- och miljödomstolen, om att tillståndet till Långfors kraftverk i Långan, Jämtlands län, skulle återkallas med stöd av 24 kap. 3 § miljöbalken och att vattenanläggningar skulle rivs ut. Verksamhetsutövaren å sin sida ansökte om tillstånd att ändra vattenanläggningarna. Mark- och miljööverdomstolen avslog ansökan om återkallelse (dom den 12 juni 2015 i mål nr M 6028-14) och biföll ansökan om tillstånd (dom den 12 juni 2015 i mål nr M 8255-14) till ändring av vattenanläggning med följande ändrade villkor vad gäller konnektiviteten:

”Frågan om faunapassagens funktion och slutliga villkor för faunapassagen samt den närmare utformningen av fiskavledaren samt den tid under året då denna ska vara i drift skjuts upp under en provotid om 5 år räknat från dagen för lagakraftvunnen dom i tillståndsdelen. Utformningen av faunapassagen ska ske i samråd med tillsynsmyndigheten”

Mark- och miljööverdomstolen gjorde ingen bedömning om villkoret innebar att miljö kvalitetsnormen efterföljdes. Domstolen uttalade dock följande (kollegiets understrykning).

”Anläggande av omlöp, som söker efterlikna naturliga förhållanden, samt anläggande av fiskavledare och fiskgaller vid kraftverksintaget utgör den bästa kända tekniken för att minska olägenheterna för vandrande fiskar.” och att de sökta åtgärderna inte ”försvårar möjligheterna att uppnå miljö kvalitetsnormen för god ekologisk status i vattendraget.”

Nicklas Hjertonsson